

матеріального забезпечення, умов роботи та отриманих результатів здійсненої діяльності; своєчасне виконання посадових обов'язків та поставлених завдань;

– вдосконалення чинних методів щодо формування трудового колективу; раціональної розстановки кадрів; організація тренінгів, навчання, підвищення кваліфікації та здійснення перекваліфікації працівників; забезпечення сприятливих умов для адаптації нових працівників; сприяння просуванню працівників; організація конкурсного відбору працівників, тощо.

Таким чином, наведений нами вище перелік основних заходів комплексної системи раціоналізації методів управління може бути взятим до уваги керівниками підприємства комплексно або частково, в залежності від ситуації, що склалася. Загалом у процесі здійснення раціоналізації методів управління в першу чергу вживаються заходи щодо найбільш актуальних та злободенних питань, що виступають стримуючими факторами ефективного функціонування та розвитку підприємства, перешкоджають повній реалізації потенційних можливостей підприємства.

Література

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник /В.Г. Андрійчук – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с.
2. Довжик О.О. Економічний механізм функціонування сільсько-господарських підприємств /О.О.Довжик// Електронний ресурс. – Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/VSnau/2010_2/35Dovgik.
3. Шоляк О.Ю. Розвиток соціально-трудових відносин: економічний, правовий та обліковий підходи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2010_30/statti/6_2.htm.

Іван Брошак

Тернопільський національний економічний університет

Світлана Піда

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

АГРОХІМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ҐРУНТІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ВМІСТОМ РУХОМОЇ СІРКИ

Важливе місце серед елементів, які беруть участь у біохімічному колообігу займає сірка. Щороку з літосфери добувають 170 млн т сірки і вся вона залучається в загальний колообіг. Основними шляхами надходження вищезазначеного макроелементу у ґрунт є відмирання рослинних решток, опади та продукти розкладу гірських порід [1]. У ґрунтах валовий вміст сірки досить великий, але до 70-90 % її знаходиться у важкодоступних для рослин

органічних формах, тому загальний обсяг сірки залежить від кількості в ґрунті гумусу. Вміст доступних для живлення рослин мінеральних сполук сірки в ґрунтах досить малий і за валовим її вмістом не можна зробити висновок про забезпеченість цим макроелементом рослин. У ґрунті розрізняють такі форми сірки: загальна, мінеральна, резервна і рухома легкодоступна. Рухома легкодоступна для рослин сірка знаходиться у формі сульфатів одновалентних катіонів [2]. Найбільш бідні на сірку легкі сірі лісові ґрунти, а також торфянисті з низькою аерацією.

Рослини засвоюють сірку із ґрунту у вигляді іонів SO_4^{2-} кореневою системою, а з атмосфери у формі окисної сірки SO_2 листковою поверхнею. Отже, забезпеченість саме цією формою сірки є визначальною в оцінці ефективної родючості ґрунту. Деяка частина сірки в рослинах перебуває у вигляді сполук сірчаної кислоти, проте такі сполуки сірки, як сірководень, сульфіди для рослин токсичні [2].

З 2011 р. рухома сірку було внесено до переліку показників агрохімічного паспорта, що визначаються на землях сільськогосподарського призначення з періодичністю 1 раз на 5 років. З урахуванням великого значення сірки в живленні рослин такий захід є позитивним нововведенням, що дасть змогу оцінити забезпеченість ґрунту важливим макроелементом. Проте, якщо вміст рухомої сірки в орному шарі ґрунту істотно змінюється впродовж вегетаційного періоду, то вищезазначений показник не можна використовувати в паспортизації, оскільки ці роботи тривають з ранньої весни до пізньої осені.

Сільськогосподарські культури містять неоднакову кількість сірки і відчують різну потребу в цьому елементі. Найчутливішими до нестачі сірки є капустяні, лійні та бобові культури. В останні роки в Тернопільській області спостерігається різке зростання посівних площ культур, які вимогливі до вище зазначеного елемента живлення. Це, зокрема, озимий та ярий ріпак, соя, кукурудза. Крім цього, найбільші посівні площі зайняті під озимою пшеницею, яка також відзначається високою потребою у сірці. Тому, дослідження вмісту сірки в ґрунтах Тернопільської області є актуальною проблемою сучасного сільського господарства та потребує всебічного вивчення.

Визначення вмісту сірки у ґрунтах Тернопільської області проводилося в лабораторії аналітичного забезпечення агрохімічних досліджень Тернопільської філії ДУ «Держґрунтохорона» на фотоелектроколориметрі КФК-2М згідно ГОСТу 26490 – 85. Оцінку ґрунтів за вмістом сірки проводили відповідно до загальноприйнятої схеми, згідно якої вони поділяються на такі групи:

- менше 6 мг/кг ґрунту – низький,
- 6-9 мг/кг – середній,
- 9.1-12.0 мг/кг – підвищений,
- 12.1-15.0 мг/кг – високий,

– більше 15.0 мг/кг – дуже високий.

Агрохімічні дослідження ґрунтів проведено у 10 районах Тернопільської області, зокрема: Бережанському, Збаразькому, Заліщицькому, Гусятинському, Козівському, Кременецькому, Монастириському, Підгаєцькому, Тербовлянському та Шумському, обстежено 246,9 тис.га. Встановлено, що вміст сірки у ґрунтах є неоднаковим. Так, у Тербовлянському і в Бережанському районах спостерігалася середня забезпеченість ґрунтів сіркою, середньозважений вміст її рухомої форми становив відповідно 6,90 і 8,49 мг/кг ґрунту. У Гусятинському (5,0 мг/кг), Заліщицькому (5,11 мг/кг), Збаразькому (5,00 мг/кг), Козівському (5,12 мг/кг), Кременецькому (5,88 мг/кг), Монастириському (5,30 мг/кг), Підгаєцькому (4,87мг/кг) та Шумському (5,15мг/кг) районах виявлено низьку забезпеченість ґрунтів вищезазначеним елементом. За результатами дослідження найбільше площ 118,18 тис.га (47,87 %) в обстежених районах є з низькою забезпеченістю сіркою, 33,3 тис.га (13,49 %) – з дуже низькою, 70,3 тис.га (28,47 %) – з середньою, 19,76 тис.га (8,00 %) – підвищеною, 4,02 тис.га (1,62 %) – високою і 0,7 тис.га (0,28 %) – з дуже високою.

З метою кращого аналізу причин різного вмісту сірки в ґрунтах Тернопільської області нами було проведено групування адміністративних районів у агрокліматичні зони: Опілля (Бережанський, Монастириський, Підгаєцький р-ни), Північний (Кременецький, Шумський р-ни), Центральний – Холодне Поділля (Збаразький, Гусятинський, Козівський, Тербовлянський р-ни,)та Південний агрокліматичні райони –Тепле Поділля (Заліщицький р-н). Результати оцінки ґрунтів агрокліматичних районів Тернопільської області свідчать про те, що найбільшим вмістом сірки (6,16 мг/кг) характеризуються ґрунти району Опілля, завдяки чому їх відносять до середньо забезпечених. Всі інші ґрунти агрокліматичних районів області відзначаються меншим вмістом сірки, що характеризує їх як низько забезпечені. Причиною різного забезпечення ґрунтів агрокліматичних районів Тернопільської області сіркою є природні геологічні процеси та виробнича діяльність людини. Західний та південно-західний райони (Опілля) наближені до Передкарпатського сірконосного басейну, який розташований на південному заході України в межах Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей, що донедавна вважався одним із найбільших об'єктів сірчаної промисловості України. Агрокліматичний район Опілля розташований на межі з Львівською та Івано-Франківською областями.

Таким чином, аналіз обстежених посівних площ Тернопільської області показав, що 47,87 % та 13,49 % ґрунтів характеризуються відповідно низькою та дуже низькою забезпеченістю сіркою. Для підтримання позитивного балансу

сірки в ґрунті необхідно щорічно вносити органічні та мінеральні сірчані добрива.

Література

1. Мусієнко М.М. Фізіологія рослин: підручник / М.М. Мусієнко. – К. : Либідь, 2005. – 808 с.
2. Агрохімія: Підручник / І. М. Карасюк, О. М. Геркіял, Г. М. Господаренко та ін.; За ред. І. М. Карасюка. – К. : Вища шк., 1995. – 471 с.

Руслан Бруханський

Тернопільський національний економічний університет

СТРАТЕГІЧНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК: ВЕКТОРИ ГЕНЕРУВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ

Існуючі погляди науковців щодо генерування дефініції «стратегічний управлінський облік» можна об'єднати у такі основні групи:

– *стратегічний управлінський облік є системою* (обліку (Р. П. Підлипна, Ю. В. Підлипний), управлінського обліку (С. Ф. Голов), інформаційною (Н. В. Хоменко, О. В. Карпенко, Ю. А. Верига), що постійно вдосконалюється (Н. А. Наумова), збору й обробки стратегічної інформації (В. Ф. Несветайлов), інформаційно-обчислювальною (Л. В. Бакулевська), забезпечення й аналізу даних управлінського обліку про підприємство (Є. В. Мних, О. М. Кудла, А. О. Семенець), збору й узагальнення фінансової та нефінансової інформації (А. Ю. Соколов), збору, реєстрації, обробки, узагальнення та надання даних (Н. С. Таранова), обґрунтування управлінських рішень (К. Уорд), забезпечення й аналізу даних обліку (Н. В. Хоменко), обліку, планування, контролю, аналізу та розрахунку відхилень даних (Є. Н. Токмакова, Б. Г. Маслов), обліково-аналітичною системою інформаційного забезпечення процесу стратегічного управління (В. В. Лесняк), обліково-аналітичною (Н. І. Чупахіна), збору, перетворення, групування і представлення фінансової і нефінансової інформації (І. З. Якупов), оцінки стратегічних викликів зовнішнього середовища та внутрішнього потенціалу підприємства (І. В. Яркова));

– *стратегічний управлінський облік є елементом вищепорядкової системи* (однією зі складових стратегічного обліку (З. В. Удалова), підсистемою управлінського обліку (Р. В. Гришин), складовою обліково-аналітичної системи (А. В. Лазарева), частиною обліково-аналітичного поля та єдиної системи управління підприємства (С. П. Суворова, Д. І. Монашева), напрямом управлінського обліку (С. І. Крилов, Н. Н. Хахонова), методом створення змін в управлінських схемах на основі облікових технологій (А. Цуджі));